

Стояцька Ганна Михайлівна,
кандидат філософських наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЕВОЛЮЦІЯ ФЕНОМЕНУ СПРАВЕДЛИВОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

Феномен справедливості є спорадично актуальним питанням у філософських, філософсько-правових та юридичних дослідженнях протягом багатьох століть. З огляду на різний історичний бекграунд існування феномену справедливості у координатах зазначених дисциплінарних напрямів, на їх власну непросту довготривалу історію наукової взаємодії, відлік еволюції феномену справедливості у наукових колах прийнято розпочинати з класичної античної, коли було сформовано найбільш переконливі та аргументовані філософські системи. Так, зокрема, Платону ми завдячуємо актуалізації триєдиної природи справедливості соціального та державного характеру, заснованої на душевних людських схильностях. Тому, завдяки активній експлуатації у християнській ідеології, поєднання мудрості, поміркованості і сили стали після Платона на майже дві тисячі років негласним ідеалом справедливості у західному типі мислення. Потужність ідеї буда настільки непереборною та ефектною, що й за часів Відродження та епохи кватроченто ідеалом стає візуальне зображення згаданих трьох чеснот як втілення одного з найзначніших людських надбань – правосуддя. Найбільш промовистим прикладом цього втілення модна вважати фрески Рафаеля Санті у папських станцах Ватикану.

Філософські надбання Аристотеля в цьому сенсі виглядають значно більш розсудковими та науково обґрунтованими завдяки введенню певної системи координат, що дозволила мінімізувати вплив нераціональних цінностей та окреслити структурні претензії філософії, а згодом і юриспруденції на визначення, подальше видозмінення та вдосконалення справедливості як наукового феномену. Зокрема, поділ справедливості на зрівняльну (в сучасній термінології корективну) та розподільну (дистрибутивну) справедливість дозволив підвести наукове обґрунтування під майбутній поділ права на приватне і публічне, на процедуру здійснення актів правосуддя, на панування різного типу взаємин між суб'єктами правовідносин тощо.

Водночас подальша еволюція феномену справедливості не набувала бурхливих дискусійних форм навіть за гучної епохи самоусвідомлення правознавства та філософії права як дисциплінарних галузей. Цього не відбулось ані у рамках французького, ані у рамках американського Просвітництва. В цих системах феномен справедливості продовжував функціонувати у координатах соціальної значущості, не вдосконалюючись як філософська або

юридична даність. Тим яскравішим виступає переосмислення феномену справедливості у XX та XXI століттях та переживання ним останніми десятиліттями справжньої революції самоідентифікації.

Феномен справедливості набуває абсолютно нового принципового звучання у роботах Джона Роулза [1], Отфріда Хьоффе [2-4], Поля Рікьора [5, 6], Амартії Сена [7] або Майкла Сендела [8, 9]. Соціальна значущість справедливості виявляється глибоко зкорельованою з індивідуальною і особистісною системою цінностей, залежною від суспільного договору щодо відкритості соціальних ліфтів, суспільно обумовленою угодою щодо високої соціальної мобільності тощо. Таким чином, на перший план у науковій рефлексії феномену та природи справедливості починає висуватись різноманітність її проявів та способів втілення і реалізації. Особливого звучання починають набувати нечувані раніше аспекти: історична справедливість, екологічна справедливість, гендерна справедливість, інформаційна справедливість. Те, що раніше було предметом аналізу вузького кола фахівців, стає реальним правовим феноменом та широко обговорюваною науковою проблемою.

Якщо раніше питання справедливості, переважно, зводились до її соціальної природи і були напряму пов'язані з питаннями дискримінації, то, наразі, у наукових колах ми говоримо про актуальність справедливості вибору траєкторії життєвого шляху, впливу на довкілля, небайдужості до долі глобального світу, особистісної участі в розвитку ареалу проживання не лише людини, але інших живих істот. Питання рівноправної включеності (інклюзії) у соціальні процеси всього, що так чи інакше пов'язане з природним, духовним та матеріальним життям сучасної людини негайно ж актуалізує проблему справедливості у всіх її різноманітних проявах. Справжнє відродження складного та неоднозначного феномену справедливості дає надію не лише на переосмислення його жорстких наукових математичних підстав, закладених редукцією до рівності (Аристотель), але й на створення такої системи поглядів на неї, яка включатиме національні, регіональні та прецедентні аспекти.

Бібліографічні посилання:

1. Rawls John. *A theory of justice* (Original ed.). Cambridge, Mass.: Belknap Press, 2005.
2. Hoëffe Otfried. *Political justice : foundations for a critical philosophy of law and the state*. Cambridge: Polity, 1995.
3. Höffe Otfried. *Justicia: una introducción filosófica* (Primera edición en español. ed.). Bogotá: Universidad Externado de Colombia, Centro de Investigación en Filosofía y Derecho, 2015.
4. Höffe Otfried. *John Rawls, eine Theorie der Gerechtigkeit* (Dritte, bearbeitete Auflage. ed.). Berlin: Akademie Verlag, 2013.
5. Ricœur Paul. *Reflections on the just*. Chicago: University of Chicago Press, 2007.
6. Ricœur Paul. & Institut des hautes études sur la justice. *Le juste*. Paris: Editions Esprit : Distribution-diffusion, Le Seuil, 1995.
7. Sen Amartya. *The idea of justice*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2009.

8. Sandel Michael J. *Justice : a reader*. Oxford ; New York: Oxford University Press, 2007.
9. Sandel Michael J. *Justice : what's the right thing to do?* (1st pbk. ed.). New York: Farrar, Straus and Giroux, 2010.

Суима Ирина Павловна,
кандидат филологических наук,
Днепропетровский национальный
университет имени Олеса Гончара

ПРОБЛЕМА ТИПОЛОГИИ ВОПРОСОВ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Для Украины европейская интеграция – это, в первую очередь, путь модернизации экономики, привлечение иностранных инвестиций и новейших технологий, создание новых рабочих мест, повышение конкурентоспособности отечественного производителя, выход на мировые рынки, и т.п. Кроме этого, довольно важным является также ориентация нашей страны, в связи с европейской интеграцией, на расширение изучаемого круга лингвистических проблем, на исследование материала языков ЕС, в том числе английского. Одной из нерешенных до сих пор остается проблема типологии вопросительных предложений. В самой общей типологии вопроса противопоставлены, правда, по-разному, только два типа вопросительных предложений, связанных 1) с общим и специальным вопросами [7;8], 2) с вопросом к ядру (к определенному члену предложения) и коннективным вопросом (ко всему предложению, не к конкретному его элементу), на который, по Л. Теньеру, может быть ответ, выраженный частицами «да\нет» или их субститутами [5, с. 219-227], 3) с нексусным вопросом и X-вопросом, как это имеет место в Философии грамматики О. Есперсена [1, с. 352-352], 4) с общевопросительными или предложениями прямой уточняющей вопросительности и с частновопросительными, или предложениями прямой уточняющей вопросительности. [9], 5) с местоименными и неместоименными вопросами (разве, неужели). Вопросительное предложение может иметь значение сообщения (риторический вопрос) и побуждения (*Что вы деретесь?*). В речи вопросительное предложение выполняет различные функции: служит собственно вопросом или вопросом размышления, подчеркивает нужную мысль, выражает предположение, является эмоциональным откликом на ситуацию и др. [6, с. 46.].

Указанную двухкомпонентную типологию вопроса авторы грамматики дополняют альтернативным вопросом и разделительным [9]. Полученная система включает уже четыре типа вопроса, однако она может быть построена на базе совершенно иных типов вопроса. Так, в энциклопедии указаны такие типы вопроса: **ли-вопросы** («*верно ли высказывание А?*»), **какой-вопросы**